

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันฯ
The Arrangement of Physical Environment in Central Library of King Mongkut's Institute
of Technology Ladkrabang as Learning Center of the Institute

นิรุทธ์ โรจนบุตร
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทคัดย่อ

จากนโยบายการพัฒนาหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่เน้นการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนภายในสถาบัน ฯ ด้วยวิธีการยุบห้องสมุดประจำคณะมารวมศูนย์บริการไว้ที่อาคารส่วนกลางและกระจายบริการ ในลักษณะของเคาน์เตอร์เซอร์วิส ในระดับคณะวิชาต่างๆ โดยการศึกษาเบื้องต้นพบว่ายังไม่ได้มีการศึกษาถึงความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม งานวิจัยนี้จึงต้องการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการที่มีต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริการของหอสมุดกลาง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในสถาบันฯ โดยมีการศึกษาถึงนโยบายและการบริหารจัดการ และแนวโน้มการพัฒนา ของสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทั้งระดับคณะและระดับสถาบัน โดยใช้การวิจัยแบบสำรวจด้วยการสังเกตพฤติกรรม และใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,053 คน ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เป็นค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำผลที่ได้มาประกอบกันเพื่อหาแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในและการบริการของสำนักหอสมุดกลางเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและทำการทดสอบแบบสอบถามพบว่าสำนักหอสมุดกลางสถาบันมี นโยบาย ด้านการบริการที่จะพัฒนาสำนักหอสมุดกลางให้เป็นศูนย์รวมการเรียนรู้ที่ทันสมัย ให้คงเหลือมุมวารสารหรือจุดสืบค้นประจำคณะไว้ ผลจากการสอบถามความคิดเห็นความต้องการพื้นที่และความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก จากบุคลากรภายในสถาบันพบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายที่จะพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ แต่ยังมีความต้องการที่จะให้มีห้องสมุดประจำคณะอยู่ ด้วยเหตุผลทางด้านการใช้งานที่สะดวก รวดเร็ว และความต้องการความเฉพาะทางของห้องสมุดประจำคณะ และผลจากการสังเกตพฤติกรรมการใช้บริการของนักศึกษาในห้องสมุดประจำคณะพบว่านักศึกษาแต่ละคณะมีลักษณะพฤติกรรมและความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มีลักษณะการใช้บริการห้องสมุดเป็นกลุ่มใหญ่ ต้องการพื้นที่เอนกประสงค์เพื่อทำงานกลุ่ม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้มีความแตกต่างจากนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่ส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้งานแบบเดี่ยว

คำสำคัญ: ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ เคาน์เตอร์เซอร์วิส

Abstract

According to the policy of developing central library of King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang that emphasizes on as being learning center of community in the institute by dissolving faculty library and combine its service center at the central building to extend the service as the form of counter service in each faculties. According to the primary study, we have found that the study of view and library user requirement that covered to every groups is still haven't done, so this that why this research has to

survey people's view and requirement that have toward the management of physical environment and service of central library as for being learning center in the institute by studying policy and management, including trend of development of central library. King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang has studied behavior and requirement of library user in the institute both in the level of faculty and level of institute by using the method of surveying by observing behavior and questionnaire with a sampling group of 1053 people and then analyze data by using statistical package as value of frequency, mean, and standard deviation and put the result together to find the way of designing environment inside as well as the service of central library of the institute to develop it further as learning center. According to the primary study and data we got from questionnaire we have found that central library of the institute has proposed the policy of services which stated that shall develop central library to be a modern learning center and left just only journal corner or searching point of the faculty. According to the survey of opinion, space requirement, and facility requirement from personnel in the institute we have found that most of them are agree with the policy that will keep faculty library as the reason of fast and convenient usability as well as special requirement of faculty library. And according to the result of observing behavior of using service of the student in faculty library we have found that student of each faculties has different behavior and requirement, e.g. student of architecture faculty will use the service of library as a large group that need multi-purpose space for group working which is completely different from student of engineering faculty that most of them will use the service library singly.

Keyword: Library, Central Library, Counter service

1. บทนำ

ในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มีการบริโภคข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง ดังนั้นในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบัน เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งรัฐบาลชุดปัจจุบันนี้ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศึกษา โดยมีเป้าหมายใน 10 ปีข้างหน้า จะให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดังจะเห็นได้จาก การกำหนดให้ 10 ปี จากนี้เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน โครงการห้องสมุด 3D ของการศึกษานอกระบบ หรือการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งก็เช่นกัน มีการจัดทำแผนในการดำเนินงานของสถาบัน ทั้งนี้ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการสนับสนุนการเรียนการสอนของประชาคมในสถาบัน และทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สถาบันตั้งอยู่ โดยการมุ่งเน้นที่การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวม บำรุงรักษา และเผยแพร่หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ ฐานข้อมูล สื่อทัศนวัสดุทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เป็นศูนย์กลางการให้บริการทางวิชาการของสถาบัน โดยเปิดให้บริการแก่นักศึกษา อาจารย์ ข้าราชการ พนักงาน และเจ้าหน้าที่ของสถาบัน ตลอดจนบุคคลและหน่วยงานภายนอก

จากโครงการก่อสร้างก่อสร้างอาคารใหม่ สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ทางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงมีนโยบายในการที่จะรวบรวมห้องสมุดของแต่ละคณะที่เปิดให้บริการประจำคณะต่างๆ เข้าไปรวมกันไว้ที่สำนักหอสมุดกลาง โดยยุบรวมห้องสมุดประจำคณะแล้วเหลือไว้เพียงจุดให้บริการประจำคณะที่เรียกว่า “เคาน์เตอร์เซอร์วิส” ซึ่งคาดว่าจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในด้านการประหยัดงบประมาณให้กับสถาบัน เพิ่มความเป็นศูนย์รวมของนักศึกษา (union) ภายในสถาบันให้มากขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม คือ นักศึกษา บุคลากรภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ว่ามีความคิดเห็นและความต้องการที่อยากให้สำนักหอสมุดกลางให้บริการในด้านใดบ้าง เพื่อพัฒนาสำนักหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ตอบสนองนโยบายการปฏิรูป การเรียนรู้ของรัฐบาล ตลอดจนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักหอสมุดกลาง เพื่อที่จะได้นำผลของการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงหอสมุดกลางให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการในด้านต่างๆ ต่อไป

2. วิธีการวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย - (1) เพื่อศึกษานโยบายและการบริหารจัดการของสำนักหอสมุดกลาง ตลอดจนแนวโน้มการพัฒนาของสำนักหอสมุดกลาง (2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในและการบริการของสำนักหอสมุดกลางเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้

2.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ - (1) ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการของห้องสมุดภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (2) เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริการของสำนักหอสมุดกลางเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบัน (3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดระดับอุดมศึกษาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา

2.3 ขอบเขตของการวิจัย - แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

2.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ - การวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นและเก็บข้อมูลภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา - (1) ด้านนโยบาย ศึกษาให้ทราบถึงนโยบายการบริหารจัดการรวมถึงความสอดคล้องกันของหอสมุดกลางและแผนการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนแผนพัฒนาที่จะดำเนินการในอนาคต (2) ด้านพฤติกรรมและการใช้สอย ศึกษาให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สอยห้องสมุดในด้านต่างๆ โดยการศึกษาห้องสมุดประจำคณะภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังเป็นกรณีศึกษา (3) ด้านความต้องการ ศึกษาความต้องการเพิ่มเติมในด้านต่างๆ ของผู้ใช้บริการห้องสมุดสถาบันเพื่อหาแนวทางที่จะปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้อย่างเหมาะสม

3. กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง - ประชากรที่จะทำการศึกษา ได้แก่ กลุ่มบุคลากรในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยแบ่งเป็น อาจารย์ พนักงาน นักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาทุกระดับที่สังกัดประจำคณะ ณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการใช้ภายใต้ความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ ± 3 จากสูตรของ Taro Yamane และจัดสรรขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแต่ละชั้นภูมิ ใช้วิธีการเลือกแบบโควตา

3.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล - (1) แบบสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย ประวัติหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง การดำเนินงานและนโยบายของหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ตลอดจนแนวโน้มการพัฒนาหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (2) แบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อสังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่ ของผู้ใช้ห้องสมุดประจำคณะ ให้ทราบถึงความต้องการ การใช้พื้นที่ตลอดจนความต้องการในสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษา

ทุกคณะภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยมีรายละเอียดของแบบบันทึกพฤติกรรม ดังนี้ คือ ผังพื้นที่ห้องสมุดประจำคณะที่ต้องการสังเกตการณ์ คือ ห้องสมุดคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ ประเภทพฤติกรรมที่ชัดเจนที่จะทำการสังเกตการณ์ ตรวจนับ อธิบาย และจดบันทึก ตารางเวลาที่จะทำการสังเกตซ้ำ เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการและระบบวิธีที่จะใช้ในการสังเกต ซึ่งในงานวิจัยนี้ใช้ กระบวนการและระบบวิธีที่ใช้สังเกต คือ ใช้การสังเกตการณ์แบบซ่อนตัวเพื่อให้เห็นพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด และมีผู้ช่วยวิจัยช่วยสังเกตการณ์เพื่อความทั่วถึงในแต่ละพื้นที่และระบบรหัสและระบบการนับ ซึ่งเป็นการช่วยให้ทำการบันทึกการสังเกตง่ายขึ้น (3) แบบสอบถามจะเป็นการสร้างคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในด้านนโยบายการบริหารจัดการของสำนักหอสมุดกลาง ความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์ของคำถามเพื่อนำผลที่ได้ไปเสนอแนะแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ตอบสนองและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ ตลอดจนการพัฒนาหอสมุดกลางของสถาบันในด้านต่าง ๆ ไปสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันฯ โดยประเด็นคำถามนั้นจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วยคำถามเพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการบริหารจัดการหอสมุดของสถาบัน ในอนาคตมีลักษณะของการเลือกการ (check – list) ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับความต้องการใช้พื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนกิจกรรมในหอสมุดที่จะให้บริการ มีลักษณะของการเลือกการ (check – list) ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ มีลักษณะของคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ ส่วนที่ 4 ประกอบด้วยคำถาม เพื่อสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ คณะที่สังกัด เพศ อายุ อาชีพ มีลักษณะของการเลือกการ (check – list)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (1) ตารางแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Frequency and Percentage) ใช้สำหรับข้อมูลแบบสอบถาม ส่วนที่ 4 ประกอบด้วยคำถามเพื่อสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ คณะที่สังกัด เพศ อายุ อาชีพ มีลักษณะของการเลือกการ (check – list) (2) ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Mean and Standard Deviation) ตารางแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Frequency and Percentage) ใช้สำหรับแบบสังเกตพฤติกรรม และข้อมูลแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยคำถามเพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายในการบริหารจัดการหอสมุดของสถาบันในอนาคต และข้อมูลแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับความต้องการใช้พื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในหอสมุดที่จะให้บริการกับนักศึกษาและบุคลากร

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ข้อมูลแบบสอบถามในส่วนที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีลักษณะของคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และนำเสนอด้วยสถิติพรรณนา

5. ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน จากวัตถุประสงค์ที่มุ่งศึกษา 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ เพื่อศึกษานโยบายและการบริหารจัดการของสำนักหอสมุดกลาง ตลอดจนแนวโน้มนโยบายของสำนักหอสมุดกลาง ประเด็นที่สอง เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ตลอดจน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและการบริหารจัดการของสำนักหอสมุดกลาง ตลอดจนแนวโน้มนโยบายของสำนักหอสมุดกลาง พบว่า สำนักหอสมุดกลางเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่เน้นให้การศึกษา การค้นคว้าวิจัย และการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี โดยมีวิสัยทัศน์คือเป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางวิชาการด้วยทรัพยากรที่มีคุณค่า ทันสมัยได้มาตรฐาน และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ และมีวัตถุประสงค์เพื่อ เป็นแหล่งรวบรวม บำรุงรักษาและเผยแพร่หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ ฐานข้อมูล สื่อทัศนวัสดุ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการทางวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการค้นคว้า วิจัย โดยให้บริการยืมและแลกเปลี่ยนสื่อต่างๆ และบริการสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางให้บริการ ทางวิชาการของสถาบัน บุคคลและหน่วยงานภายนอก โดยมีพันธกิจ คือ บริการทางวิชาการด้วยทรัพยากรที่มีคุณค่า ได้สัดส่วน ตามมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ บริการทางวิชาการที่ถูกต้องสะดวกและ รวดเร็ว ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ มีความร่วมมือในการบริการและการใช้ทรัพยากรร่วมกันกับกลุ่มห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานอื่น ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการแก่ชุมชนและบุคคลภายนอก และมีนโยบาย ด้านการบริการ ที่จะพัฒนาสำนักหอสมุดกลางให้เป็นศูนย์รวมการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีชีวิตชีวา หมายถึงเป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ตอบสนองทั้งผู้ใช้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และผู้ใช้ที่เข้าถึงอาคารหอสมุดให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว ให้ผู้ใช้รู้สึกว่า การศึกษาหาความรู้มีความเพลิดเพลิน มีความสุข โดยจัดให้ทรัพยากรสารสนเทศ เทคโนโลยีและกายภาพสภาพแวดล้อมใหม่ มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ เพื่อมุ่งเน้นผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ ตามกรอบ แนวทางที่มีความเหมาะสมสอดคล้องตามแผนกลยุทธ์ของชาติ กระทรวง และสถาบัน เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ที่มีความทันสมัย หลากหลาย และเพียงพอ ได้มาตรฐาน ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ จึงได้เกิดโครงการก่อสร้าง อาคารสำนักหอสมุดกลางหลังใหม่ เพื่อพัฒนาการให้บริการแบบรวมศูนย์ เน้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า และลด ความซ้ำซ้อนในการจัดหา เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณ และด้านบุคลากร เพิ่มพื้นที่ในการให้บริการหลากหลาย ทันสมัย โดยมีหลักการและเหตุผล ตามนโยบายของรัฐบาล ข้อ 8 ซึ่งระบุไว้ว่า “การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน การจัดให้มีห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ อย่างทั่วถึงโดยให้ดำเนินการพัฒนาระบบห้องสมุด โรงเรียนห้องสมุด มหาวิทยาลัย/สถาบัน โดยใช้ระบบจัดเก็บข้อมูล ห้องสมุดในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาระบบห้องสมุด ปัจจุบันไปสู่ห้องสมุดที่มีชีวิต (Living library)”

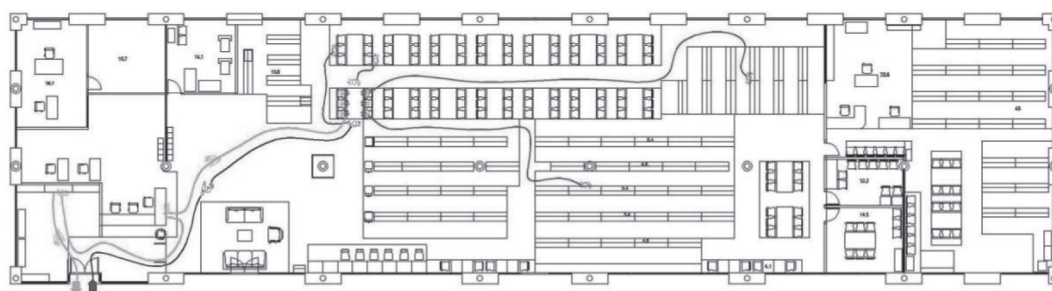
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุด ภายใน สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1. ผลจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษา ประจำห้องสมุดคณะที่มีประจำอยู่ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 4 คณะคือ ห้องสมุดคณะ วิศวกรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ ส่วนที่ 2. ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย ในการบริหารจัดการห้องสมุดของสถาบันในขนาด ส่วนที่ 3. ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็น หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันฯ ส่วนที่ 4. ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคลากรภายในสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการ เรียนรู้ของสถาบันฯ ส่วนที่ 5. ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลาง ไปเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ของสถาบันฯ ส่วนที่ 6. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ส่วนที่ 1 ผลจากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ พบว่ามีลักษณะการใช้งาน แบบกลุ่มใหญ่ ต้องการพื้นที่นอกประสงค์เพื่อใช้ในการทำงานกลุ่ม เช่น การทำ ด้านงานสถาปัตยกรรม ต้องการพื้นที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่มีความเฉพาะทาง โดยวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อการทำงานเป็นส่วนใหญ่โดยใช้เวลาในการใช้บริการเฉลี่ย 2-3 ชั่วโมง ส่วนพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องสมุดของนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ พบว่าส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้พื้นที่แบบเดี่ยว ส่วนใหญ่กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการอ่านหนังสือและการ ประชุมงาน เวลาในการใช้บริการห้องสมุดเฉลี่ย 1-2 ชั่วโมง ส่วนพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องสมุดของนักศึกษาคณะเทคโนโลยี

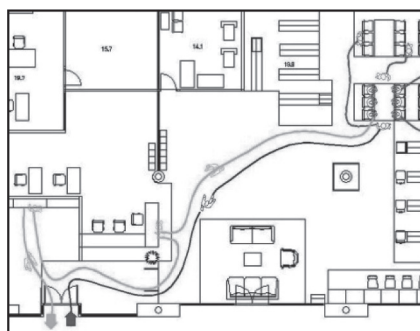
สารสนเทศส่วนใหญ่มีลักษณะการใช้พื้นที่แบบกลุ่มใหญ่ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการประชุมวางแผนงาน และการค้นคว้าข้อมูล มีลักษณะที่ต้องใช้เสียงค่อนข้างดังเพื่อการประชุมงาน เวลาในการเข้าใช้บริการห้องสมุดเฉลี่ย 1-2 ชั่วโมง ส่วนพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องสมุดของนักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มีลักษณะการใช้พื้นที่ทั้งแบบกลุ่มใหญ่และแบบเดี่ยว กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีทั้งการทำงานกลุ่มใหญ่ และการค้นคว้าหาข้อมูลแบบเดี่ยว มีความต้องการพื้นที่เอนกประสงค์ และพื้นที่เงียบสงบเพื่อการศึกษาค้นคว้า

ตัวอย่าง แสดงพฤติกรรมการใช้งานกลุ่ม 8 คน วันจันทร์ ที่ 7 กุมภาพันธ์ 2554

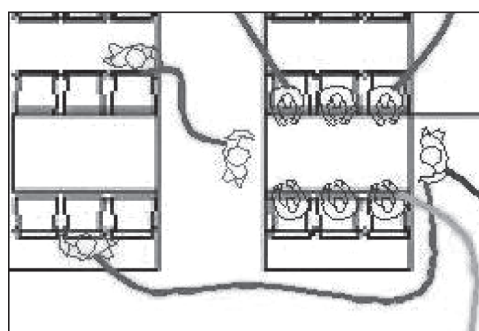
ประกอบด้วยนักศึกษาชาย 4 คน นักศึกษาหญิง 4 คน เวลาใช้บริการ เวลาเข้า 9.30 น. - เวลาออก 11.00 น. โดยมีวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้บริการคือการประชุมและทำงานกลุ่ม พฤติกรรมระหว่างการใช้งานพบว่าการจัดพื้นที่ 6 ที่นั่งภายในห้องสมุด ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ คือ ไม่มีโต๊ะที่มีลักษณะการใช้งานที่สามารถต่อโต๊ะนั่งประชุมงานขนาด 8 ที่นั่งได้ นักศึกษาชายสองคนต้องนำเก้าอี้จากโต๊ะอื่นมาวางตำแหน่งหัวโต๊ะทั้งสองด้านเพื่อการนั่งประชุมงาน ซึ่งทำให้เกิดขวางเส้นทางสัญจรภายในห้องสมุด (รูปภาพที่ 4.2) เมื่อนั่งประชุมงานแล้วพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ในเวลาประมาณ 10.00 น. พบพฤติกรรมนักศึกษาหญิงสองคนได้ไปค้นหนังสือ เพื่อประกอบการทำงานโดยใช้เวลาสืบค้นประมาณ 5-10 นาที รวมเวลาใช้บริการ 1 ชั่วโมง 30 นาที

รูปที่ 1 แสดงรูปแบบพฤติกรรมการใช้งานแบบกลุ่มในห้องสมุด

รูปที่ 2 แสดงพฤติกรรมการเข้า-ออก

รูปที่ 3 แสดงความต้องการห้องทำงานกลุ่มใหญ่

- แสดงพฤติกรรมระหว่างการใช้งาน
- แสดงพฤติกรรมออกจากพื้นที่บริการ
- แสดงพฤติกรรมเข้าใช้บริการ

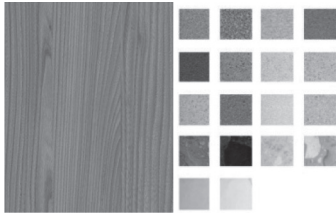
ส่วนที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย ในการบริหารจัดการห้องสมุดของสถาบันในอนาคต พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามกว่าครึ่งยังไม่ทราบนโยบายที่จะบูรรวมห้องสมุดของทุกคณะไปรวมยังสำนักหอสมุดกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยน้อย ในการย้ายห้องสมุดของทุกคณะไปรวมที่สำนักหอสมุดกลางโดยที่ไม่มีห้องสมุดประจำคณะ และหากมีการย้ายห้องสมุดประจำคณะไปรวมกับหอสมุดกลางผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าจะเข้าใช้บริการน้อย เนื่องจากปัญหาเรื่องความสะดวกและระยะทาง และหากส่วนบริการห้องสมุดของคณะ เหลือเพียงเคาน์เตอร์เซอร์วิส เพื่อการยืม-คืน และมุมวารสาร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยน้อยที่สุด เนื่องจาก ต้องการหนังสือที่เป็นเล่มเพื่อใช้ประกอบการเรียนและการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าการรวมห้องสมุดของทุกคณะมาอยู่รวมกันเพียงจุดเดียวที่สำนักหอสมุดกลาง จะช่วยส่งเสริมหรือพัฒนาในด้านการช่วยประหยัดงบประมาณของสถาบัน สามารถลดความซ้ำซ้อนของการบริหารงานของสำนักหอสมุดกลาง และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าหากมีการรวมห้องสมุดของทุกคณะไว้ที่สำนักหอสมุดกลางแล้ว ยังควรมีห้องสมุดประจำคณะ เนื่องจากความสะดวกในการค้นคว้าและใช้งาน

ส่วนที่ 3 ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็น หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เห็นด้วยมากหากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยน้อยหากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ แต่ต้องบูรรวมห้องสมุดคณะไปไว้ที่สำนักหอสมุดกลาง หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีความถี่ในการเข้าใช้บริการมาก หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าบุคคลภายนอกควรมีโอกาสใช้พื้นที่ของสำนักหอสมุดกลาง เพียงบางพื้นที่เท่านั้น โดยส่วนใหญ่คิดว่าบุคคลภายนอกควรมีโอกาสใช้บริการสำนักหอสมุดกลางในส่วน ห้องนิทรรศการ พื้นที่กิจกรรม เช่น การแสดง พื้นที่บริการ อินเทอร์เน็ต มุมหนังสือใหม่ มุมนิเทศสาร วารสาร พื้นที่อ่านหนังสือแบบแยกส่วน พื้นที่สำหรับพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้ พื้นที่รับประทานอาหาร เครื่องดื่ม

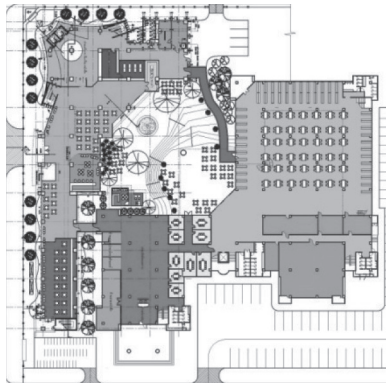
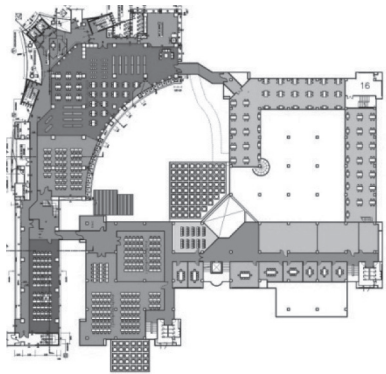
ส่วนที่ 4 ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคลากรภายในสถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าควรมีการจัดพื้นที่อ่านหนังสือและพื้นที่บริการแบบแยกคณะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าผู้ใช้บริการที่สังกัดคณะต่างกันมีความต้องการในการใช้พื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต่างกันเนื่องจากพื้นที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในคณะที่ต่างกันจะมีความเฉพาะทางทางด้านสาขาวิชาที่ต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าควรมีห้องสำหรับบริการเฉพาะสาขาวิชา และต้องการให้มีร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดประเภท เคเอฟซี อยู่ในสำนักหอสมุดกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการพื้นที่เก็บของ พื้นที่ให้บริการถ่ายเอกสาร เคาน์เตอร์บริการยืมคืน มุมหนังสือใหม่ มุมนิเทศสาร วารสาร และหนังสือพิมพ์ คอมพิวเตอร์สืบค้นข้อมูล ระบบยืมคืนด้วยตนเอง พื้นที่นั่งอ่านกลุ่ม 4-6 คน พื้นที่นั่งอ่านเดี่ยว พื้นที่นั่งอ่านนอกอาคาร ห้องศึกษากลุ่ม ห้องสัมมนาย่อย ห้องหนังสืออ้างอิง ห้องดูหนัง ฟังเพลง ดูภาพยนตร์ ห้องข้อมูลเฉพาะด้านสำหรับแต่ละคณะ ห้องนิทรรศการ ร้านหนังสือ เครื่องเขียน เครื่องดื่ม พื้นที่สำหรับพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลภายนอก จัดพื้นที่นั่งอ่านหนังสือแยกตามคณะ จัดพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ของนักศึกษาต่างคณะที่สังกัด จัดพื้นที่กิจกรรม เช่น การแสดง อยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 5 ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง หากมีการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการบรรยากาศภายในสำนักหอสมุดกลางสไตล์ ทันสมัย ต้องการรูปแบบเก้าอี้ที่นั่งอ่านหนังสือ สไตล์ ทันสมัย ต้องการรูปแบบโต๊ะอ่านหนังสือสไตล์ ทันสมัย ต้องการชุดที่นั่งอ่านหนังสือส่วนมุมวารสารแบบ ล้ำสมัย ต้องการรูปแบบชั้นวางหนังสือ แบบผสมผสานระหว่าง สไตล์ ทันสมัย กับชั้นวางทั่วไป ต้องการโทนสีเย็นในการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง ต้องการวัสดุในการออกแบบแบบผสมผสานระหว่างวัสดุธรรมชาติและวัสดุสังเคราะห์ ตลอดจนต้องการให้ดอกไม้ประจำสถาบัน คือดอกแฉะเป็นเอกลักษณ์ประจำสำนักหอสมุดกลาง

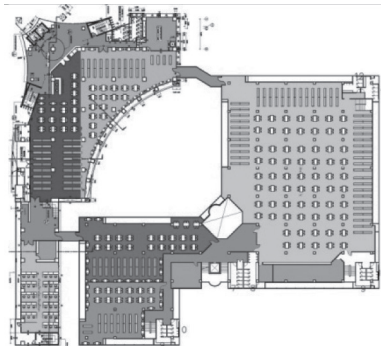
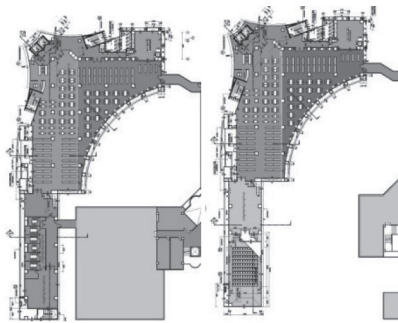
ตารางที่ 1 แสดง ข้อเสนอแนะด้านความต้องการความต้องการสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง

รายละเอียด	รูปแบบ	ภาพประกอบ
การจัดพื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ	ควรจัดให้มีทั้งพื้นที่อ่านแยกตามคณะ และพื้นที่อ่านรวมทุกคณะ	-
การให้บริการ	ควรจัดให้มีทั้งพื้นที่บริการแยกตามคณะ และพื้นที่บริการรวมทุกคณะ	-
ความต้องการสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง	ควรออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลางในบรรยากาศสไตล์โมเดิร์น	
รูปแบบเก้าอี้นั่งอ่าน	ควรใช้รูปแบบเก้าอี้นั่งอ่านสไตล์โมเดิร์นและหลากหลายโทนสีในการออกแบบสภาพแวดล้อม	
รูปแบบโต๊ะอ่านหนังสือ	ควรใช้รูปแบบโต๊ะนั่งอ่านสไตล์โมเดิร์นในการออกแบบสภาพแวดล้อม	
ชุดนั่งอ่านหนังสือส่วนมุมวารสาร	ควรใช้รูปแบบชุดนั่งอ่านหนังสือส่วนมุมวารสารสไตล์โมเดิร์นในการออกแบบสภาพแวดล้อม	
โทนสี	ควรใช้โทนสีเย็นในการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง	
วัสดุ	ควรใช้วัสดุแบบผสมผสานระหว่างวัสดุธรรมชาติและวัสดุสังเคราะห์ในการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง	
เอกลักษณ์ของสำนักหอสมุดกลาง	ควรใช้ดอกแคนาและสีเทาเป็นเอกลักษณ์ของสำนักหอสมุดกลาง	

ตารางที่ 1 แสดง ข้อเสนอแนะด้านความต้องการความต้องการสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง (ต่อ)

รายละเอียด	รูปแบบ	ภาพประกอบ
พื้นที่บริการ ชั้นที่ 1	- ควรมีพื้นที่บริการร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม - ควรมีพื้นที่บริการห้องปฏิบัติงานประจำคณะ - ควรมีพื้นที่บริการห้อง study และห้องทำวิจัย - ควรมีพื้นที่บริการพื้นที่นั่งอ่านหนังสือรวม ส่วนเก็บวิทยานิพนธ์ และหนังสือเก่า	 ● พื้นที่บริการร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ● พื้นที่บริการห้องปฏิบัติงานประจำคณะ ● พื้นที่บริการห้อง study และห้องทำวิจัย ● พื้นที่บริการพื้นที่นั่งอ่านหนังสือรวม
พื้นที่บริการ ชั้นที่ 2	- ควรมีห้องปฏิบัติงานประจำคณะ - ควรมีพื้นที่นั่งอ่านรวม - ควรมีพื้นที่บริการ internet - ควรมีพื้นที่ทำงานและอ่านหนังสือ - ควรมีห้องทำงานกลุ่ม 6-8 คน - ควรมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์	 ● ห้องปฏิบัติงานประจำคณะ ● พื้นที่นั่งอ่านรวม ● พื้นที่บริการ internet ● พื้นที่ทำงานและอ่านหนังสือ ● ห้องทำงานกลุ่ม 6-8 คน ● ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์คณะวิศวกรรมศาสตร์

ตารางที่ 1 แสดง ข้อเสนอแนะด้านความต้องการความต้องการสภาพแวดล้อมภายในสำนักหอสมุดกลาง (ต่อ)

รายละเอียด	รูปแบบ	ภาพประกอบ
พื้นที่บริการ ชั้นที่ 3	- ควรมีพื้นที่ให้บริการแยกตามคณะหรือสาขาวิชา - ควรมีพื้นที่บริการโสตทัศนศึกษา - ควรมีพื้นที่บริการนั่งอ่านรวมทุกคณะ	 ● } พื้นที่ให้บริการแยกตามคณะหรือสาขาวิชา ● } พื้นที่ให้บริการโสตทัศนศึกษา ● } พื้นที่บริการนั่งอ่านรวมทุกคณะ
พื้นที่บริการ ชั้นที่ 4-5	- ควรมีพื้นที่บริการโสตทัศนศึกษา - ควรมีพื้นที่บริการนั่งอ่านรวมทุกคณะ - ควรมีพื้นที่ให้บริการแยกตามคณะหรือสาขาวิชา	 ● } พื้นที่ให้บริการแยกตามคณะหรือสาขาวิชา ● } พื้นที่บริการโสตทัศนศึกษา
พื้นที่บริการ ชั้นที่ 6	ควรจัดพื้นที่อ่านหนังสือรวมและห้องโสตทัศนศึกษา	

ส่วนที่ 6 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการสำนักหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าใช้บริการห้องสมุดในเวลา 12.01-16.30 น มีความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุด/สัปดาห์ 1-2 ครั้ง มีจุดมุ่งหมายในการเข้าใช้บริการเพื่อศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นแหล่งอ่านหนังสือ เพื่อค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเวลา เพื่อยืม-คืนหนังสือ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อทำงาน/ทำการบ้าน และเพื่อใช้บริการ internet โดยมีระยะเวลาในการเข้าใช้บริการห้องสมุดแต่ละครั้งประมาณ 1-2 ชั่วโมง ประเภทหนังสือที่อยากให้มีในห้องสมุดคือ หนังสือเฉพาะด้านสาขาวิชา หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสือต่างประเทศ วารสาร และหนังสือพิมพ์

6. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากนโยบายการพัฒนาหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่เน้นการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนภายในสถาบัน ฯ ด้วยวิธีการยืมห้องสมุดประจำคณะมารวมศูนย์บริการไว้ที่อาคารส่วนกลางและกระจายการบริการ ในลักษณะของ เคาน์เตอร์เซอร์วิส ในระดับคณะวิชาต่างๆ โดยการศึกษาเบื้องต้นพบว่ายังไม่ได้มีการศึกษาถึงความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้บริการที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม งานวิจัยนี้ต้องการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการที่มีต่อการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริการของหอสมุดกลางเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในสถาบันฯ และจาก The Information Commons (Librarianmagazine.com ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เมษายน 2553) กล่าวถึงแนวคิดของศูนย์กลางการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นศูนย์บริการการเรียนรู้แบบรวมศูนย์ (one stop service) เพื่อการค้นคว้าวิจัยแหล่งข้อมูลในห้องสมุดและการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบัน บางแห่งเรียกว่าเป็นศูนย์บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้ารูปแบบใหม่ คำว่า Information Commons (IC) หรือ Learning Commons มาจากแนวคิดที่ผสมผสานของคำว่า Physical Commons กับ Virtual Commons รวมกันเป็น Information Commons เป็นห้องรับแขกของศูนย์รวมความรู้ของชุมชนที่รวมการบริการสถานที่ เพื่อการเรียนรู้และการบริการความรู้ออนไลน์ Information Commons จึงเป็นแนวคิดของการแลกเปลี่ยนความรู้และเน้นกระบวนการที่ทำให้ง่ายสำหรับผู้ใช้ในการเข้าถึงแหล่งความรู้ เป็นแนวโน้มสำคัญของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการวิจัย โดยการให้บริการสารสนเทศของสถาบันการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นมากกว่า ห้องสมุด และศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ แต่เป็นการผสมผสานบริการสารสนเทศของทั้งสองส่วนไว้ด้วยกัน โดยนำเป้าหมายและรูปแบบการเรียนรู้ของเยาวชนเป็นหลักในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้ง่าย สะดวก โดยบริการสถานที่เพื่อการเรียนรู้ไว้ในอาคารเดียว Information Commons เป็นสถานที่ที่จัดบริการบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสามารถนำเครื่องคอมพิวเตอร์พกพามาใช้งานได้ มีบริการ wi-fi บริการการเข้าถึงหนังสือ และสื่อออนไลน์ มีมุมเครื่องพิมพ์ บางแห่งอาจเปิดบริการ 24 ชั่วโมง ตามสภาพการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนแต่ละแห่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางในการจัดการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและการบริการของหอสมุดกลาง เพื่อพัฒนาไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ดังนี้ การพัฒนาสำนักหอสมุดกลางสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังไปเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันฯ นั้นควรที่จะมีห้องสมุดประจำคณะร่วมด้วยเนื่องจากความสะดวกรวดเร็วในการทำงาน การศึกษาค้นคว้า และความเฉพาะทางของห้องสมุดประจำคณะ ตลอดจนการจัดพื้นที่บริการภายในศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันฯ นั้นควรคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นหลัก ซึ่งอาจารย์ สมบัติ วงศ์อีสานฤมล กล่าวถึงการออกแบบห้องสมุดระดับอุดมศึกษาไว้ว่าจำเป็นต้องเข้าใจถึงความต้องการการใช้บริการของบุคลากรผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการครอบคลุมในทุกด้าน ซึ่งจากการศึกษาพบว่านักศึกษาที่ต่างคณะกันมีความต้องการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกันและนักศึกษาที่ต่างระดับกันก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น นักศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกต้องการหนังสือที่มีความเฉพาะทางและต้องการพื้นที่ในการทำงานและศึกษาหาความรู้ตลอด 24 ชั่วโมง การจัดพื้นที่อ่านหนังสือนั้นควรมีทั้งพื้นที่รวม และพื้นที่แบบแยกส่วนแต่ละคณะและการบริการควรมีการให้บริการแบบแยกส่วนประจำแต่ละคณะตลอดจนควรมีห้องเอกประสงค์ประจำทุกคณะ และนอกจากนักศึกษามีความต้องการร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดแล้วยังควรมีร้านอาหารไว้ประจำศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันฯ ในส่วนรูปแบบของศูนย์กลางการเรียนรู้ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในรูปแบบที่ทันสมัย มีความหลากหลายของรูปแบบชั้นวางหนังสือ สีสนั ฟอร์นิเจอร์ และวัสดุที่ใช้ควรผสมผสานระหว่าง

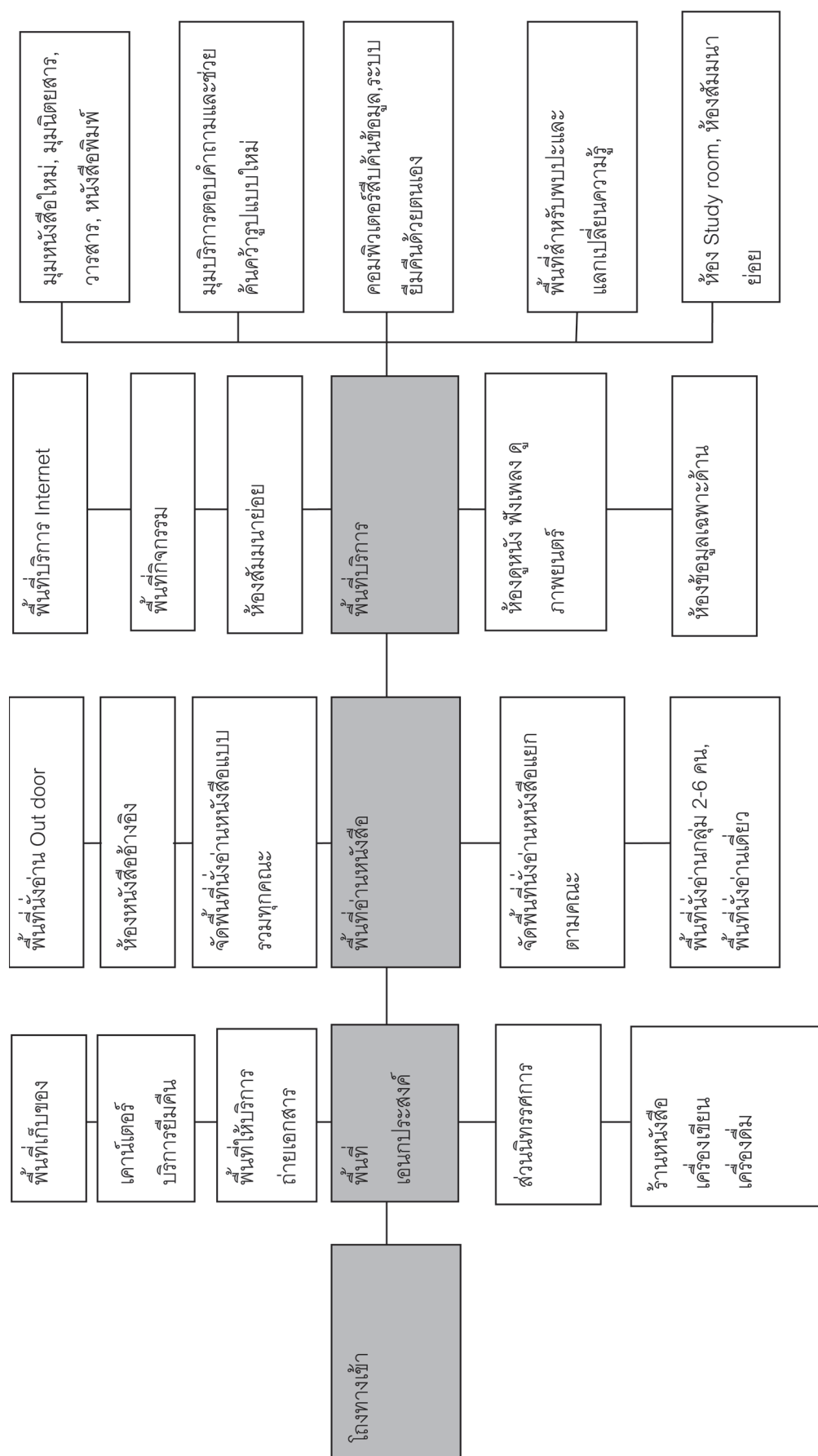

วัสดุธรรมชาติและวัสดุสังเคราะห์ โทนสีที่ใช้ควรเป็นโทนสีเย็นสบายตา ดังที่ อาจารย์ สมบัติ วงศ์อัสวณฤมล กล่าวถึง การการออกแบบ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในห้องสมุดมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้แก่การ สร้างบรรยากาศที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความประทับใจและทัศนคติที่ดี เช่น แสง สี เสียง สิ่งของตกแต่งและมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางสถาปัตยกรรม หรือวัตถุประสงค์ของห้องสมุด และนอกจากนี้ การจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันนั้นยังต้องคำนึงถึงหลักในการออกแบบห้องสมุดระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความต้องการระยะและเนื้อที่ใช้สอยภายในห้องสมุด ระบบความปลอดภัย แสง สี เสียง อุณหภูมิ ความชื้น วัสดุ เพอร์เนเจอร์ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ความเป็นส่วนตัว และพื้นที่เว้นว่างส่วนบุคคลในห้องสมุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงความต้องการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังโดยศึกษาตามนโยบายการพัฒนาสำนักหอสมุดกลางเพื่อการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของสถาบันโดยการยุบรวมห้องสมุดทุกคณะของสถาบันมารวมกันที่สำนักหอสมุดกลาง ทั้งนี้ไม่ได้ทำการศึกษาจากหลักการของการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้ใช้บริการที่ครอบคลุมถึงชุมชน ดังนั้นการศึกษารังต่อไปควรทำการศึกษาจากหลักการของการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อตอบสนองกลุ่มผู้ใช้บริการที่รวมไปถึงชุมชนภายนอก ควรทำการศึกษาถึงความพึงพอใจ ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าใช้บริการอาคารใหม่สำนักหอสมุดกลาง

Diagram แสดง ขั้นตอนความต้องการพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบุคลากรภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารอ้างอิง

- ปจรรย์ พิพัฒน์ชูเกียรติ. **เหตุผล 10 ประการ ที่อินเทอร์เน็ตไม่สามารถแทนที่ห้องสมุดได้** วิธีสืบค้นวัสดุ สารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.libraryhub.in.th/> (วันที่ค้นข้อมูล : 21 ตุลาคม 2553)
- ปจรรย์ พิพัฒน์ชูเกียรติ. **บรรณารักษ์กับงานออกแบบ** วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.designinglibraries.org.uk/> (วันที่ค้นข้อมูล : 21 ตุลาคม 2553).
- พรทิพย์ วรกุล. 2543. **ห้องสมุดกับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา** วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://dcms.thailis.or.th/dcms/> (วันที่ค้นข้อมูล : 17 กันยายน 2553).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.seal2thai.org/kru/kru012.htm> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ตุลาคม 2553).
- มาลี ไชยเสนา. 2548. **ห้องสมุดกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมไทย** วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://dcms.thailis.or.th/dcms/> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ตุลาคม 2553).
- วัลย์ลักษณ์ แสงวรรณกุล. 2547. **ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในออสเตรเลีย**. วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://dcms.thailis.or.th/dcms/> (วันที่ค้นข้อมูล : 30 กันยายน 2553).
- ฤทธิชัย เตชะมัทธนันท์. 2548. **ทำอย่างไรให้ห้องสมุดมีชีวิต** วารสาร มจร. วิชาการ ปีที่ 8 ฉบับที่ 16 มกราคม 2548.
- สุจิตร์ สุภาพ. 2549. **การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2549 และประชุมวิชาการ เรื่อง การจัดการห้องสมุดในยุคดิจิทัล** สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- สุรีย์ บุหงามงคล. 2546. **ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุดที่ห้องสมุดกลางโดยพระจอมเกล้าสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังนักศึกษาระดับปริญญาตรี** สำนักหอสมุดกลางสถาบัน.
- สัมพันธ์ พลันสังเกตุ. 2546. **ห้องสมุดที่มีชีวิต**. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2546 วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://dcms.thailis.or.th/dcms/> (วันที่ค้นข้อมูล : 21 กันยายน 2553).
- หทัยชนก วัฒนา. 2547. **ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของไทยในทศวรรษหน้า** (มหาวิทยาลัยรามคำแหง).